

POLITIČKO-GEOGRAFSKI I GEOPOLITIČKI¹ ODNOSI NA AFRIČKOM JUGU POČETKOM 1970-TIH GODINA

RADOVAN PAVIĆ, Zagreb

Pristup. Tematika političke geografije i tzv. nove geopolitike lišene svakog odiuma vezanog uz nekadašnju nacističku geopolitičku školu, iako mogu biti predmetom posebnog interesa, u krajnjoj su konzekvenci samo **dio regionalne geografije**, baš kao i geomorfologija, geografija naselja i sl. Tek svi ovi sadržaji uzeti zajedno u svom dijalektičkom jedinstvu, mogu značiti osmišljenost regionalnih studija i adekvatno odraziti postojeću stvarnost.

Svaki političko-geografski pristup Afričkom jugu i opet potvrđuje **nezabilaznu činjenicu postojanje veze geografskog i političkog** — što znači da niz političkih sadržaja postaje relevantan i jedino moguć samo u kontekstu određene teritorijalizacije. Na Afričkom jugu teritorijalizacija političkog izražava se, primjerice, u pokušajima Južnoafričke republike da svoje političke veze sa Zapadom, po kojima ona neprijeporno »mora«¹ pripadati tom Zapadu, naglasi i na način isticanja svog geostrateškog položaja na pomorskoj vezi između Atlantika i Indika. Novija politička nastojanja bijelih režima na jugu Afrike da ostvare što bolje političke odnose sa crnim afričkim državama temelje se uvelike i na njihovom geopolitičkom položaju u svojevrsnom okruženju, kao i na činjenici postupnog nestanka tamponske zone prema ostaloj crnoj Africi. Sve su to razlozi da i Južnoafrička republika i Rodezija nastoje u najnovije vrijeme uspostaviti bolje političke odnose sa državama crne Afrike. Osim već ranije dobrih odnosa sa Malavijem na toj liniji treba promatrati i nove relacije Južnoafričke republike sa Obalom slonove kosti, povoljniji tretman političkih vođa oslobodilačkih pokreta kao i odluku da Južnoafrička republika povuče svoje policijske snage iz Rodezije koje su bile pomoć toj državi protiv njezinih oslobodilačkih pokreta. ZANU i ZAPU (policijske snage bile su u Rodeziju upućene 1967. godine): u borbi protiv gerilaca surađuju policije Južnoafričke republike, Malavija, Rodezija pa čak i nesvrstane Botstvane, Lesota i Svazija, koji zbog svog specifičnog geopolitičkog položaja u okruženju i ekonomske ovisnosti i veza sa Južnoafričkom republikom moraju, unatoč nesvrstanošću, crnog stanovništva i simpatija za oslobodilačke pokrete, surađivati sa rasističkim ili njima

¹ Ovome, dakako, treba dodati i geostrateške aspekte, koji su najvažnija posljedica navedenih odnosa, a ujedno i jedno od najvažnijih utemeljenja međunarodnih političkih relacija.

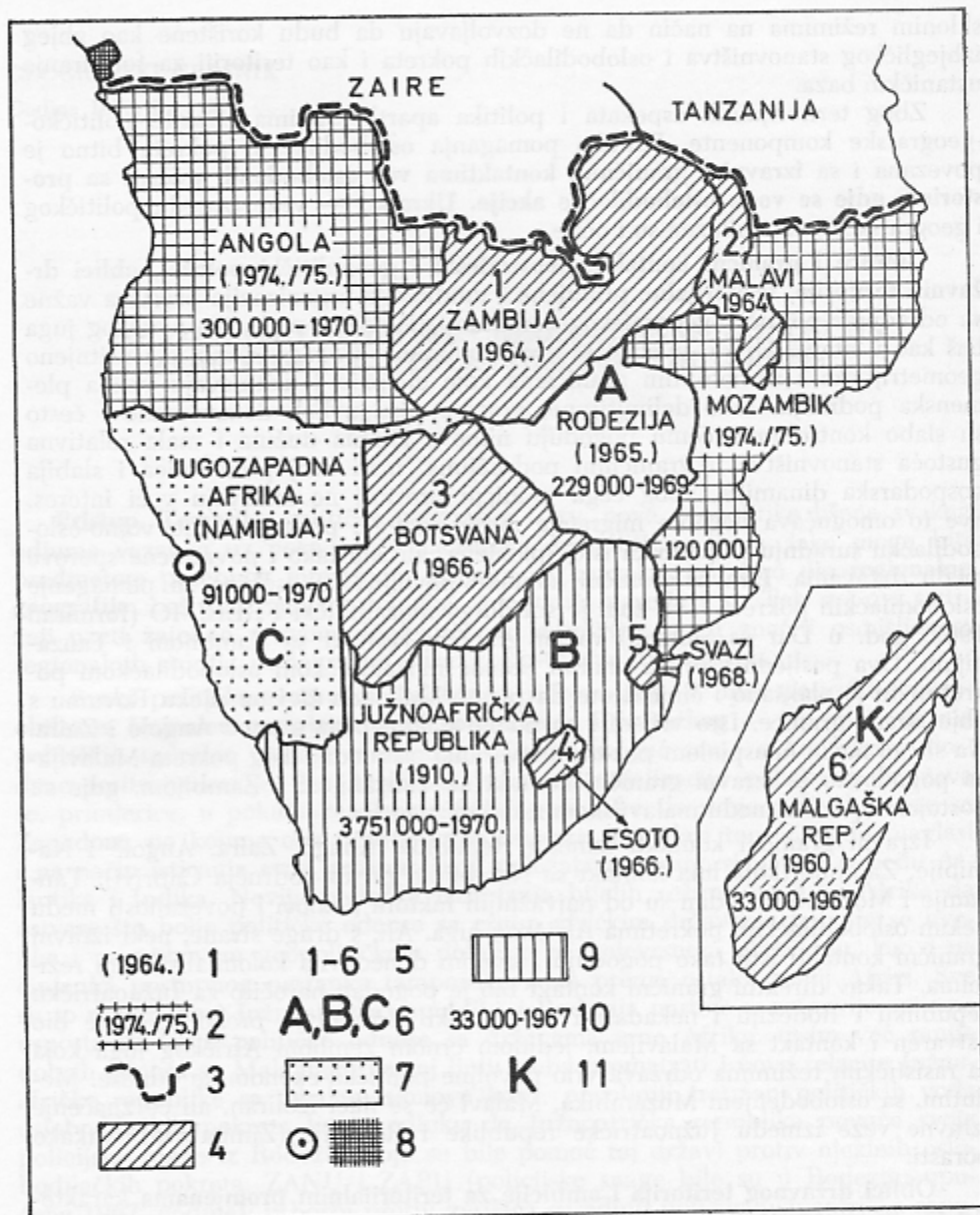
sklonim režimima na način da ne dozvoljavaju da budu korištene kao zbjeg izbjegličkog stanovništva i oslobodilačkih pokreta i kao teritoriji za formiranje ustaničkih baza.

Zbog teritorijalnih aspekata i politika apartheida ima izrazite političko-geografske komponente. Politika pomaganja oslobodilačkih pokreta bitno je povezana i sa izravnim graničnim kontaktima već oslobođenih država sa prostorima gdje se vode oslobodilačke akcije. Ukratko — veze između političkog i geografskog nezaobilazne su i očite.

Granice i granični kontakti, geostrateški i geopolitički položaj, oblici državnih teritorija, teritorijalne promjene i unutrašnja organizacija prostora važne su odrednice političko-geografskog karaktera. U cjelini, područje Afričkog juga baš kao i čitava Afrika, uvelike je »balkanizirano«: tj. rasparčano je i usitnjeno geometrijskim i nametnutim granicama koje cijepaju i usitnjavaju velika plemenska područja. Iako delimitirane, granice nisu uvijek demarkirane i često su slabo kontrolirane čemu pogoduju njihova znatna dužina i mala relativna gustoća stanovništva u graničnim područjima, mali broj prometnica i slabija gospodarska dinamika, zbog čega granični prostori ne izazivaju veći interes. Sve to omogućava ilegalne migracije radne snage i prekograničnu vojno-oslobodilačku suradnju pripadnika istog plemena, ali isto tako i povremene sporove među državama. **Izravni granični kontakti** povoljna su osobina za pomaganje oslobodilačkih pokreta — u tom je smislu za mozambički FRELIMO (formiran 1962. god. u Dar es Salamu) važan granični kontakt sa Zambijom i Tanzanijom. Ova posljednja pruža znatnu pomoć mozambičkom oslobodilačkom pokretu, što je olakšano i činjenicom da pleme Makonda živi uz rijeku Rovumu s obje strane granice. Isto vrijedi i za pleme Bakongo uz grancu Angole i Zaira. Na sličan način neuspjelim pokušaju stvaranja oslobodilačkog pokreta Malavijaca pogodovao je izravni granični kontakt sa Tanzanijom i Zambijom, gdje su postojala uporišta među malavijskom radnom snagom.

Izravni granični kontakti između Republike Kongo, Zaira, Angole i Namibije, Zambije (koja ima kontakt sa Nambijom preko područja Caprivi), Tanzanije i Mozambika jedan su od najvažnijih faktora pomoći i povezanosti među nekim oslobodilačkim pokretima Afričkog juga. Ali, s druge strane, neki izravni granični kontakti isto tako pogoduju i bijelim donedavna kolonijalističkim režimima. Takav direktni granični kontakt bio je pogodan naročito za Južnoafričku republiku i Rodeziju i nekadašnji portugalski Mozambik, preko kojeg je bio ostvaren i kontakt sa Malavijem, jedinom crnom zemljom Afričkog juga koja sa rasističkim režimima održava vrlo povoljne političko-ekonomske odnose. Međutim, sa oslobodenjem Mozambika, Malavi će se naći izoliran, ali će značenje izravne veze između Južnoafričke republike i Rodezije (Zimbabve) svakako porasti.

Oblici državnog teritorija i ambicije za teritorijalnim promjenama karakteristični su za Afrički jug i specifičnih su osobina i u širim razmjerima. U tome valja istaći Zambiju, Malavi i naročito Jugozapadnu Afriku (Nambiju); ova posljednja — sa svojim tzv. Caprivi produžetkom i pretežno izrazitim geometrijskim i nametnutim granicama, svakako je najkarakterističniji primjer. Specifični oblik teritorija Zambije, u koji se duboko uvlači dio zairske Katange, rezultat je kolonijalnog nasljeđa kada su se teritorijalne ekstenzije prirodno širile u gornje dijelove porječja Lualabe i Luvue: isto vrijedi i za državu Malavi orijentiranu duž jezera Njasa i otoku Šire, dakle ovisno o prirodno-geografskim osnovama. Neki su teritoriji diskontinuiranog karaktera — tako je prekid između

Skica 1

POLITIČKA PODJELA AFRICKOG JUGA 1974/75. GODINE

1 — godina stjecanja nezavisnosti; 2 — zemlje prijelaznog režima prema nezavisnosti (nekadašnje portugalske kolonije, odnosno tzv. Prekomorski posjedi od 1951. godine); 3 — granica Afričkog juga; 4 — članovi UN na Afričkom jugu; 5 — članice Organizacije Afričkog jedinstva (OAU); 6 — zemlje bijele rasističke dominacije; 7 — zemlje praktički kolonijalnog statusa; 8 — Walvis Bay (eksklava Južnoafričke republike) i Cabinda (eksklava Angole); 9 — zemlje kojima je 1974. godine prijetilo isključivanje iz organizacije UN ali su ostale članice; 10 — zemlje sa većim brojem bijelog stanovništva (zaokruženi brojevi,

portugalske Angole i Cabinde rezultat kolonijalnih interesa da se prostranoj zavalj Konga osigura veza sa morem. Jednim teritorijalno-diskontinuiranim područjem, dakle eksklavom, raspolaže i Južnoafrička republika na teritoriju Jugozapadne Afrike — to je Walvis Bay koji je dio Cape Province-a, ali se administrira kao dio Jugozapadne Afrike. Pojedina područja specifičnog statusa, kao što je bio onaj Barotselanda koji je prije stjecanja nezavisnosti Zambije bio »protektorat u protektoratu«, kasnije su ukinuta, i Barotseland postaje integralni dio Zambije.

Jedan od svakako najzanimljivijih oblika teritorija predstavljen je tzv. **Caprivi s finger-om**, tipičnim panhandle-om, tj. njemačkom kolonijalnom ekstenzijom, koja je rezultat težnje da se dosegne tok rijeke Zambezi, čija dolina pruža određene mogućnosti za transverzalno savlađivanje kontinenta. Ovaj kolonijalni prodor, konačno definiran granicama 1890. godine, ima svoje paralele i u Africi i u drugim dijelovima svijeta: teritorijalno širenje portugalskog Mozambika uzvodno Zambezijom (provincija Tete) kao i Angole u izvorište i donekle i nizvodno Zambezijem, rezultat je težnje za širenjem i eventualnim spajanjem nesusprotivnih kolonijalnih posjeda. Isto tako nekadašnje njemačko širenje u Kamerunu prema istoku i sjeveroistoku rezultat je težnje za participacijom u porječju Konga i dosezanja do jezera Čad.

Opasnost od novih teritorijalnih promjena na jugu Afrike danas, izgleda, više ne postoji, iako su neke teritorijalne ambicije ne mogu zaobići. Nakon glavnog razdoblja u kojem je definirana teritorijalna rasparčanost Afričkog juga tj. od kraja XIX st, kasnije su promjene relativno manjeg opsega i značenja; tako je poslije I svjetskog rata jedan manji dio Njemačke istočne Afrike pripao kao »B« mandatno područje Belgijskom Kongu (Ruanda-Urundi). Ova je teritorijalna promjena imala trajni karakter, jer su tu kasnije nastale države Ruanda i Burundi. Od ostalih teritorijalnih promjena značajna je cesija tzv. Kionga triangle-a (1919. god.) od strane Tanganjike, tada već britanskog mandatnog područja, portugalskom Mozambiku. Poslije II svjetskog rata, osim uključenja Barotselanda u nezavisnu Zambiju, više nije bilo izravnih teritorijalnih promjena. Istina, 1947. godine Južnoafrička republika anektira otoke Princa Eduarda i Marion otoke, a UN izražavaju i bojazan da se to ne dogodi sa Svazijem i Lesotom. Međutim, ovi su teritoriji mali, a bojazni su, pogotovo u današnjim uvjetima, neopravdane. **Ali, važne su zato one promjene koje su posrednog karaktera**, a također i znatne teritorijalne ambicije pojedinih država. Najveći zahvat tj. praktička aneksija jednog vrlo velikog i bogatog prostora izvršena je od strane Južnoafričke republike i to u odnosu na Namibiju, dok najveće teritorijalne ambicije pokazuje država Malavi.

podaci prema »Statesman's Year book 1972/73«, i godina); 11 — zemlje sa nešto zastupljenog i kineskog stanovništva.

Skica 1

POLITICAL DIVISION OF SOUTHERN AFRICA (1974/75)

1 — year of independence; 2 — countries with provisional regimes (former colonies of Portugal); 3 — limits of Southern Africa; 4 — United Nations members; 5 — members of Organization of African unity; 6 — countries of white racist domination; 7 — countries which are practically colonies; 8 — Walvis Bay and Cabinda; 9 — countries threatened by expulsion from UN; 10 — countries with considerable number of white population; 11 — countries with some Chinese population.

Namibija postaje zapravo dio Južnoafričke republike i to poslije 1966. godine, kada je po odluci Generalne skupštine UN upravo ovim područjem trebala prijeći na same Ujedinjene narode, što je Južnoafrička republika onemogućila. U administrativnom i ekonomskom smislu Namibiju danas valja smatrati dijelom Južnoafričke republike.

Najveće teritorijalne ambicije ispoljava Malavi i to na račun i Zambije i Mozambika. Pritom je važno naglasiti da su u vrijeme portugalske vladavine nad Mozambikom neke od tih predviđenih promjena bile sporazumnog karaktera — naime, Malaviju bi se prepustile provincije Cabo Delgado, Njasa i Mozambik. Tako uvećani Malavi dobio bi izlaz na more i vršio bi ulogu tampona između bijelog Mozambika i crne Tanzanije. Međutim, pored toga Malavi polaže pravo i na tri distrikta u Tanzaniji i tri u Zambiji. Godine 1967. Malavi objavljuje kartu koja pokazuje granicu sa Tanzanijom uz istočnu i sjevernu obalu jezera Njasa, dok Tanzanija smatra da granica ide sredinom jezera. U odnosu na Zambiju Malavi smatra da tok Luangue čini pravu granicu, što znači da bi Malaviju pripao znatan dio istočnozambijskog državnog teritorija. Godine 1964. farmeri distrikta Tati u Botstvani tražili su da se taj teritorij priključi bilo Južnoafričkoj republici, bilo Rodeziji.

Pitanja životnog prostora. Najveća teritorijalna promjena na jugu Afrike datira iz razdoblja poslije II svjetskog rata kada Namibija praktički — bez ostalih promjena svojih granica — postaje zapravo dio Južnoafričke republike. Ovu promjenu treba, prije svega, promatrati u kontekstu **borbe za osiguranjem teritorijalno što većeg, gospodarski što vrijednijeg, a perspektivno povoljnog receptivnog novog životnog prostora** ovisno o maloj relativnoj gustoći naseljenosti. Iako se poslije II svjetskog rata novi životni prostori — osim u slučaju Izraela — stječu na neizravni način i to putem širenja interesnih sfera, za odnos Južnoafričke republike i Namibije može se praktički reći da ovaj primjer predstavlja širenje na direktan način i to na tako prostranom teritoriju (oko 824.000 km²) na kojem danas nema niti 1 milijun stanovnika. Značenje ove rezerve životnog prostora vrlo je perspektivno — relativna je gustoća mala a rudarsko-sirovinski izvori su znatni. Važno je naglasiti da gotovo sve države Afričkog juga imaju dosta malu relativnu gustoću i dosta velike životne izvore, iako zbog sušnosti postoje i vrlo prostrani neproduktivni sektori. Obilje životnog prostora naročito je osigurano u Južnoafričkoj republici politikom bantustana, budući da je crna većina ograničena na vlastiti teritorij koji obuhvaća samo 13% državnog prostora, a u Namibiji — podjelom na tzv. policijsku zonu i rezervate. Dakle, u uvjetima višeg prirodnog prirasta crnog stanovništva, manjih životnih izvora u bantustanima i njihovog manjeg opsega, glavnina je životnog prostora i bogatstva rezervirana za bijelo stanovništvo.

Ekonomsko-geografski i geostrateški položaj važna je komponenta u karakterizaciji Afričkog juga. Ekonomsko-geografski položaj definiran je prije svega kontinentskom zatvorenosću niza država tj. njihovom izolacijom od mora. Ovakva lokacija bitno utječe na političke odnose, budući da izolirane države moraju voditi obazrivu politiku prema onima obalske lokacije. Ali, sa oslobodenjem Angole i Mozambika situacija se može znatno popraviti. Povoljna je činjenica da nesvrstane zemlje nastoje voditi politiku dobrosusjedskih odnosa što im onda olakšava izlaz na maritimno pročelje. U najnepovoljnijem položaju je Botstvana, dok se nove osobine položaja Rodezije ne može definirati toliko negativno, jer će oslobođeni Mozambik očito voditi obazrivu politiku i prema Rodeziji i Južnoafričkoj republici.

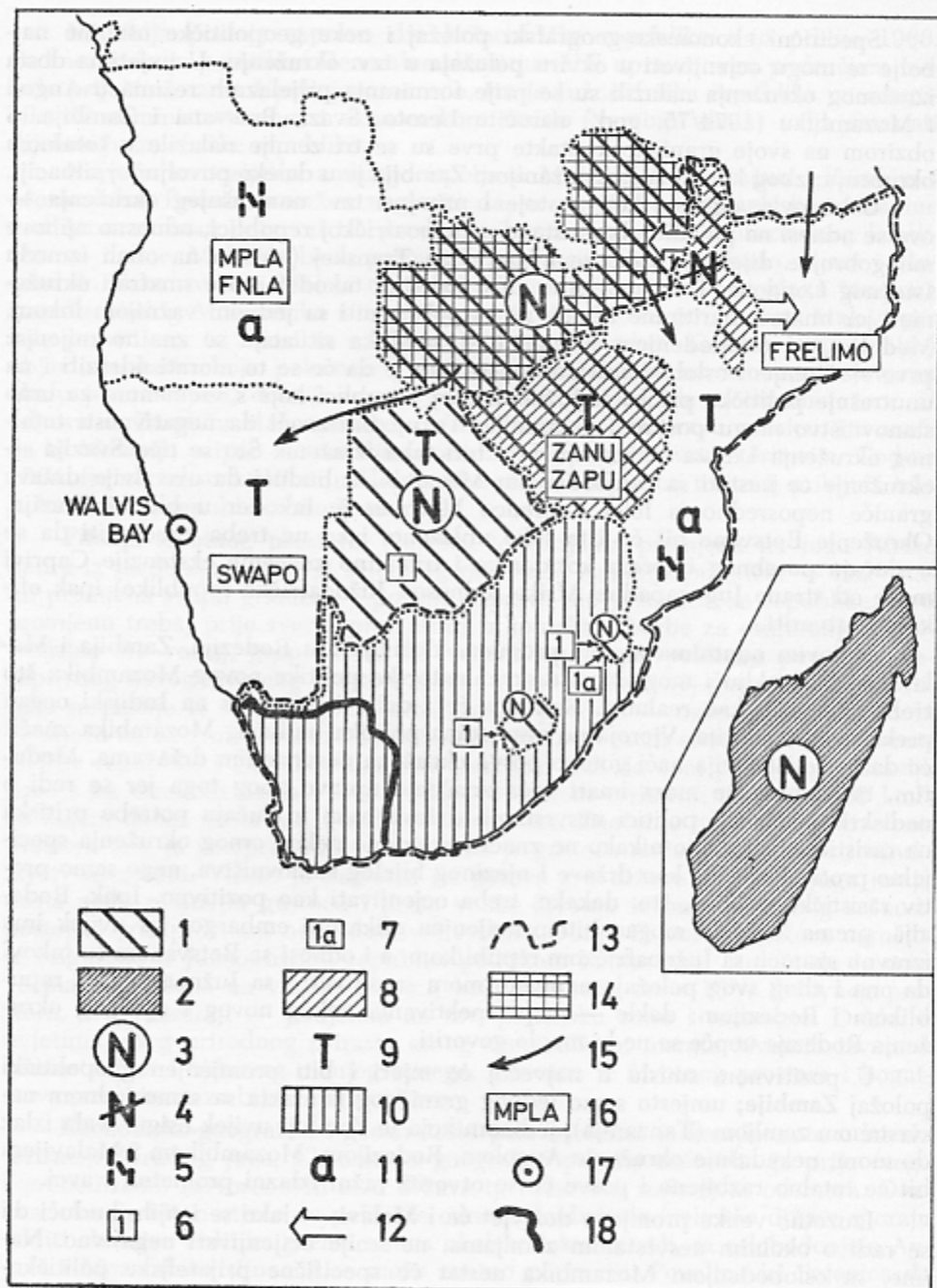
Specifični ekonomsko-geografski položaj i neke geopolitičke osobine najbolje se mogu ocjenjivati u okviru **položaja u tzv. okruženju**. U uvjetima dosta izraženog okruženja nalazili su se prije formiranja prijelaznih režima u Angoli i Mozambiku (1974/75. god.) naročito Lesoto, Svazi, Botsvana i Zambija. S obzirom na svoje granične kontakte prve su se tri zemlje nalazile u totalnom okruženju; zbog kontakta sa Tanzanijom Zambija je u daleko povoljnijoj situaciji.

Osim ovakvog vanjskog postoje i primjeri tzv. **unutrašnjeg okruženja** — ovo se odnosi na pojedine bantustane u Južnoafričkoj republici, odnosno njihove mnogobrojne dijelove. Tako se i bantustan Transkej (lociran na obali između Istočnog Londona, Durban i Lesota u zaleđu), također može smatrati okruženim, jer unatoč maritimne fasade ne raspolaže niti sa jednom važnijom lukom. Međutim, sa oslobođenjem Angole i Mozambika situacija se znatno mijenja: prvo — širenjem oslobođenih područja očito je da će se to morati odraziti i na unutrašnje političke prilike u Južnoafričkoj republici koje s vremenom za crno stanovništvo mogu postati i pogodnije. To ujedno znači da negativnosti totalnog okruženja Lesota ne moraju više biti tako izražene. Što se tiče **Svazija** — okruženje će nestati sa oslobođenjem Mozambika, budući da ove dvije države graniče neposredno, a luka Laurencu Marques je također u blizini Svazija. Okruženje Botsvane bit će isto tako ublaženo, iako ne treba zaboraviti da se u slučaju posebnog interesa koridorsko i tranzitno značenje ekstenzije Caprivi može od strane Jugozapadne Afrike (odnosno Južnoafričke republike) ipak efikasno zatvoriti.

U novim odnosima znatne promjene doživljavaju Rodezija, Zambija i Malavi. Ako se isključi mogućnost diskriminatorske politike novog Mozambika što treba prihvatiti kao realnost, **Rodezija** će i dalje imati izlaz na Indijski ocean preko ovog teritorija. Vjerojatno nesvrstana politika budućeg Mozambika značit će da će se Rodezija naći gotovo posve okružena nesvrstanim državama. Međutim, ta osobina ne mora imati veće značenje upravo zbog toga jer se radi o nediskriminatorskoj politici nesvrstanih država osim u slučaju potrebe pritiska na rasistički režim, što nikako ne znači formiranje nekog crnog okruženja specijalno protiv Rodezije kao države i njezinog bijelog stanovništva, nego samo protiv rasističke politike, što, dakako, treba ocjenjivati kao pozitivno. Ipak, Rodezija, prema kojoj bi mogao biti primijenjen efikasniji embargo, još uvijek ima izravnu granicu sa Južnoafričkom republikom, a i odnosi sa Botsvanom su takovi da ona i zbog svog položaja naprosto mora surađivati i sa Južnoafričkom republikom i Rodezijom; dakle — o perspektivama nekog novog i opasnog okruženja Rodezije uopće se ne bi moglo govoriti.

U pozitivnom smislu u najvećoj će mjeri i biti promjenjen geopolitički položaj **Zambije**; umjesto samo jednog graničnog kontakta sa samo jednom nesvrstanom zemljom (Tanzanija), jedinom koja je Zambiji uvijek osiguravala izlaz do mora, nekadašnje okruženje Angolom, Rodezijom, Mozambikom i Malavijem bit će totalno razbijeno i posve će se otvoriti važni izlazni prometni pravci.

Izuzetno velike promjene doživjet će i **Malavi** — iako se i njih, budući da se radi o okolnim nesvrstanim zemljama, ne smije ocijenjivati negativno. Naime, sa oslobođenjem Mozambika nestat će specifične prijateljske političko-ekonomske bijelo-crne osovine između Cap-a i Jezera Njasa. Izravnim graničnim kontaktima ovaj je prostor bio nekada kontinuirano povezan uključujući Južnoafričku republiku, Rodeziju, Mozambik i Malavi. Sada međutim, sa oslobođenjem Mozambika ne samo da se veza prekida, nego će se Malavi naći u kontinentnom okruženju od strane sve samih nesvrstanih država. Ove nove pri-

Skica 2

GEOPOLITIČKI ODNOSI NA AFRIČKOM JUGU 1974/75. GODINE

1 — zemlje Commonwealtha; 2 — zemlje Francuske zajednice; 3 — nesvrstane zemlje; 4 — disidenti u odnosu na pokret nesvrstavanja; 5 — vjerojatno buduće nesvrstane zemlje;

like sigurno će utjecati na buduću politiku ove zemlje, tj. na njezino jače okretanje crnoj i nesvrstanoj Africi, umjesto jakih i otvorenih simpatija za SAD, Tajvan, Izrael, Portugal, Južnoafričku republiku i Rodeziju.

Imajući sve navedeno u vidu, u političkom i političko-geografskom razvitku Afričkog juga valja razlikovati dva razdoblja: u onom prvom, tj. **do oslobođenja Angole i Mozambika naglašeni su negativni aspekti okruženja crnih i nesvrstanih afričkih država, a Južnoafrička republika dobro je izolirana tamponskim prostorima od ostalog dijela Afrike.** Namibija, Angola, Botsvana, Rodezija, Mozambik i Malavi činili su spomenutu južno-afričku tamponsku zonu. Zbog ekonomskih veza i položaja u okruženju, policijske suradnje oko kontrole granica i onemogućavanja infiltracije gerilskih snaga i bez uloge zbjege, u tamponsku zonu valja ubrojiti i inače nesvrstanu Botsvanu. Sa postupnim pozitivnim političkim razvitkom na Afričkom jugu nastupa **druga faza karakterizirana djelomičnim razbijanjem tamponske zone i njezinim sužavanjem.** Sada još jedino Namibija, Botsvana i Rodezija imaju tamponsku ulogu, crna je Afrika proširila svoj utjecaj prema jugu, ostvaren je još jedan kontakt sa zemljom koja će se vjerojatno sigurno orijentirati u pravcu nesvrstavanja, tj. sa Mozambikom. Premoć i pritisak iz zaleda, dakako, samo proturasističkog karaktera, sada su intenzivirani, Južnoafrička republika se sada našla u izrazitijem **direktnom okruženju** i u opasnostima od svojevrsnog **procesa »izraelizacije«** — zbog toga je logično da potreba za tamponskom zonom prema sjeveru postaje sve naglašenijom. Ali, mogućnosti su sada manje i zbog oslobađanja Mozambika nije moguće više iskoristiti naklonost crnih država na način kako je predsjednik Malavija dr Banda isticao 1967. godine: »U samoobrani . . . mi (tj. Malavi) moramo se ujediniti sa Južnom Afrikom, Rodezijom i Mozambikom da formiramo čvrst laager oko

6 — zemlje sa položajem u geopolitičkom okruženju (do 1974/75. god.); 7 — zemlje koje sa oslobođenjem Mozambika izlaze iz položaja okruženja; 8 — zemlje koje se sa oslobođenjem Mozambika mogu naći u potpunom ili djelomičnom okruženju; 9 — zemlje koje vrše tamponsku ulogu u odnosu na Južnoafričku republiku prije oslobođenja Mozambika; 10 — zemlje kojima prijeti proces »izraelizacije«; 11 — zemlje čiji je proces oslobađanja u toku; 12 — pravci teritorijalnih zahtjeva Malavija; 13 — grupa zemalja prijateljskih ekonomsko-političkih odnosa (prije oslobođenja Mozambika); 14 — geostrateški najpovoljnije locirane zemlje za pomoć oslobodilačkim pokretima; 15 — glavni pravci uz pomoć oslobodilačkim pokretima (prije oslobođenja Angole i Mozambika); 16 — nazivi i države ili kolonije gdje djeluju glavni oslobodilački pokreti na Afričkom jugu (prije oslobođenja Angole i Mozambika); 17 — južnoafrička eksklava Walvis Bay koja će se sa oslobođenjem Namibije naći u posvemašnjem okruženju; 18. — Eiselen linija.

Skica 2

GEOPOLITICAL RELATIONS (1974/75.)

1 — commonwealth countries; 2 — countries of Franch community; 3 — Nonaligned countries; 4 — dissidents from nonaligned movement; 5 — future nonaligned countries; 6 — countries in geopolitical encirclement (till the year 1974/75.); 7 — Countries which will be no more in encirclement (after liberation of Mozambique); 8 — countries which will be encircled (after liberation of Mozambique); 9 — buffer zones of South African Republic; 10 — countries threatened by process of »israelization«; 11 — countries in the process of liberation; 12 — directions of Malavi territorial demands; 13 — group of countries with friendly economicopolitical relations (prior to liberation of Mozambique); 14 — The best geostratetical relations to help liberation movements; 15 — main directions to help liberation movements (prior to liberation of Angola and Mozambique); — 16 Names of the main liberation movements; 17 — Walvis Bay (belonging to south African Republic) will be totally encircled in the case of liberation of Namibia; 18 — Eiselen-line.

Južne Afrike«. Jer — tamponska zona sada ne samo da je sužena, nego je Južnoafričkoj republici približena i zona država koje mogu biti baze vojno-oslobodilačkih pokreta. Prije oslobođenja Angole i Mozambika odgovarajuća podrška i baze za gerilske akcije pružani su odnosno nalazili su se u Kongu (Brazzaville) za Cabindu, Zairu, Zambiji i Tanzaniji. Za pomoć Angoli iz Zaira važna je činjenica da pleme Bakongo živi i u Angoli i u Zairu. U blizini granice u Zairu (u Thysvillu oko stotinjak km daleko od granice) od 1962. godine djeluje centar za angolske gerilce. Upravo u graničnom području u Angoli Portugalci su 1970. godine zadali teži poraz ustanicima — zato je Zaire sa ulogom zaleđa i zbjega imao uvijek veliku vrijednost. Za razvitak oslobodilačkih pokreta u Angoli važna je bila i granica sa Zambijom; dakle, i na sjeveru i na istoku, Angola je kontaktirala sa prijateljskim nesvrstanim zemljama, a direktna granica i sa Namibijom olakšava i dalje širenje oslobodilačkih pokreta prema jugu. Oslobođenje Angole, iako ima izuzetno značenje za oslobodilačke procese na afričkom jugu i sužavanje tamponske zone, ipak ne nosi u sebi one potencijalne negativnosti, koje se, primjerice za Rodeziju, kriju u procesu oslobođenja Mozambika. Naime, Angola u svom zaleđu nema i ona ne čini izlaz i nije tranzitni prostor za jednu bijelu, rasističku državnu tvorevinu, zbog čega je njen geopolitički položaj uvijek bio ipak povoljniji.

Što se tiče Mozambika i za njegovo je oslobođenje bio važan izravni granični kontakt sa Zambijom i Tanzanijom. Karakteristično je da su od strane pokreta FRELIMA najranije i u najvećoj mjeri bili oslobođeni upravo sektori uz sjevernu i sjeverozapadnu granicu Mozambika, dakle u kontaktnoj zoni sa spomenutim državama. Pri tome izbor i značenje područja gerilskih akcija imali su i posebni geostrateški smisao, jer se preko njih mogla ugrožavati željeznička pruga Malavi-Nacala, pruge iz Malavija i Rodezije za Beiru, kao i provincija Tete sa hidrosistemom Caborabasaa (u gradnji).

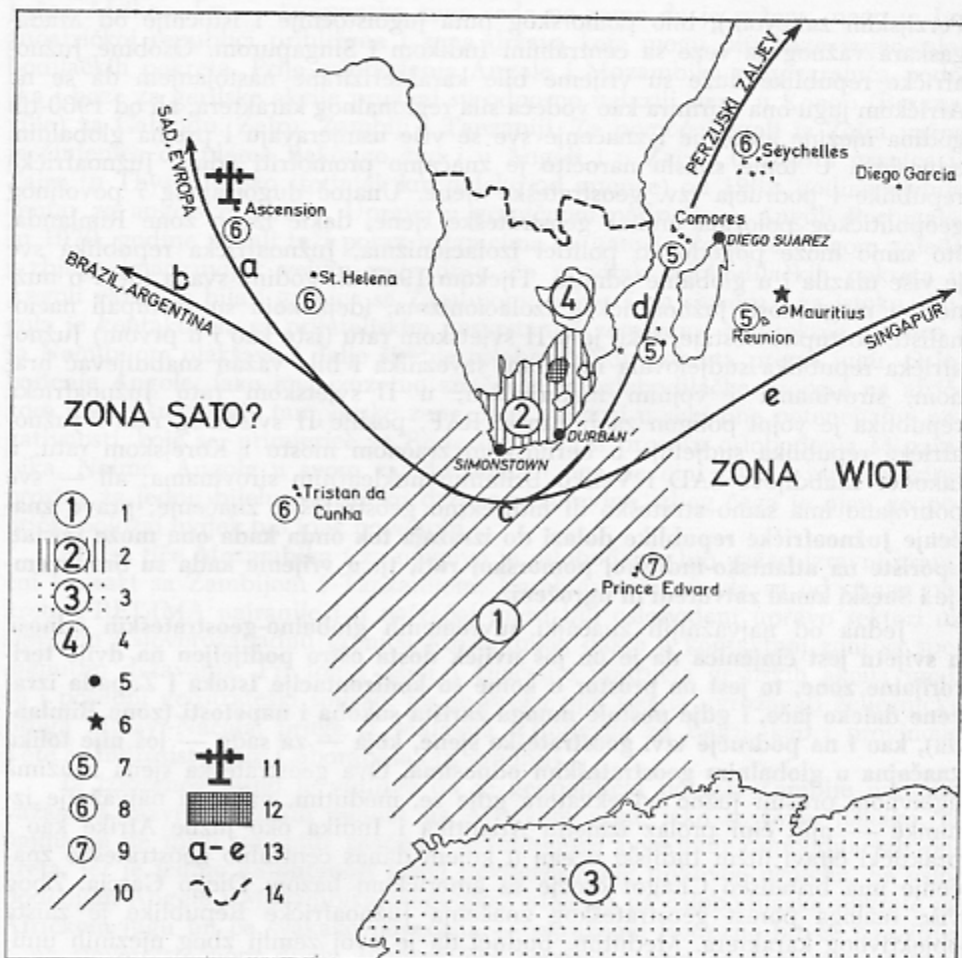
Iz izloženog jasno je vidljivo da je geopolitički položaj Zambije naročito važan za razvitak novijih odnosa na Afričkom jugu, iako se time, dakako, ni najmanje ne misli umanjiti značenje autohtonosti pojedinih oslobodilačkih pokreta, jer je **jedino autohtonost pravi povijesni zalag njihovog uspjeha**. Sa oslobođenjem Angole i Mozambika mogućnost utjecaja na oslobodilačke pokrete na Afričkom jugu bit će svakako povećana — okruženje Rodezije bit će izrazitije, a na sjeveroistočnom dijelu Južnoafričke republike prvi će puta nestati tamponske zone — ovo ima veliko značenje jer **oslobađanje Angole (i Namibije) i Mozambika, i zaista istinsko vanjskopolitičko osamostaljenje Botsvane, kao i najverojatnija definitivna orijentacija ovih država prema nesvrstavanju, mogu biti važnim faktorom koji bi mogao pridonijeti slabljenju rasizma i u Južnoafričkoj republici i Rodeziji, budući da bi regionalne veze i međuovisnost u slučaju okruženja nesvrstanim zemljama i u uvjetima »izraelizacije«, možda mogle dovesti i ove zemlje na put barem nešto drugačijeg unutrašnjeg razvitka**. Jer, u karakterizaciji prilika u južnoafričkom prostoru općenito treba voditi računa o tome da kolonijalizam i rasizam (u Namibiji, Južnoafričkoj republici i Rodeziji) ovdje predstavljaju takove probleme da je još uvijek moguće složiti se sa K. Waldheimom kako »Postoji ozbiljna i sve veća opasnost da se nasilje i krvoproliće pojačaju« (iz njegovog govora na konferenciji nesvrstanih u Alžiru 1973. godine).

Geostrateško značenje Afričkog juga veliko je ne samo u regionalnom nego i globalnom aspektu. Naročito značenje u tome imaju Južnoafrička republika kao faktor kontrole i uporište između Atlantika i Indika, a zatim i svi oni činioци koji znače moguću kontrolu bilo Mozambičkog kanala (važnog za promet sa

Perzijskim zaljevom), bilo pomorskog puta jugoistočnije i istočnije od Madagaskara važnog za veze sa centralnim Indikom i Singapurom. Osobine Južnoafričke republike duže su vrijeme bile karakterizirane nastojanjem da se na Afričkom jugu ona afirmira kao vodeća sila regionalnog karaktera, ali od 1960-tih godina njezine ambicije i značenje sve se više usmjeravaju i prema globalnim odnosima. U tome smislu naročito je značajno promotriti odnos Južnoafričke republike i područja tzv. geostrateške sjene. Unatoč dugotrajnog i povoljnog geopolitičkog položaja unutar geostrateške sjene, dakle izvan zone Rimlanda, što samo može pogodovati politici izolacionizma, Južnoafrička republika sve je više ulazila i u globalne odnose. Tijekom 1940-tih godina svaka ideja o nužnosti i mogućnosti južnoafričkog izolacionizma, ideja koju su zastupali nacionalisti, postupno nestaje; tako je u II svjetskom ratu (isto kao i u prvom) Južnoafrička republika sudjelovala na strani saveznika i bila važan snabdijevач hranom, sirovinama i vojnim materijalom; u II svjetskom ratu Južnoafrička republika je vojni poligon za britanski RAF, poslije II svjetskog rata i Južnoafrička republika sudjeluje u berlinskom zračnom mostu i Korejskom ratu, a također snabdijeva SAD i Veliku Britaniju nuklearnim sirovinama; ali — sve pobrojano ima samo strateško ili indirektno geostrateško značenje; **pravo značenje Južnoafričke republike dolazi do izražaja tek onda kada ona može postati uporište na atlantsko-indijskoj pomorskoj ruti, tj. u vrijeme kada su Sredozemlje i Sueski kanal zatvoreni ili ugroženi.**

Jedna od najvažnijih značajki suvremenih globalno-geostrateških odnosa u svijetu jest činjenica da je on još uvijek dosta oštro podijeljen na dvije teritorijalne zone, to jest na prostor u kome su konfrontacije Istoka i Zapada izražene daleko jače, i gdje postoje mnoga žarišta sukoba i napetosti (zona Rimlanda), kao i na područje tzv. geostrateške sjene, koja — za sada — još nije toliko značajna u globalnim geostrateškim odnosima. Ova geostrateška sjena zauzima uglavnom prostor južno od ekvatora gdje se, međutim, nalaze i najvažnije iznimke — njih čini prolaz između Atlantika i Indika oko južne Afrike kao i praktički čitavi južni Indijski ocean u kojem danas centralno geostrateško značenje ima britansko Chagos otočje sa američkom bazom Diego Garcia. Zbog više razloga porast geostrateškog značenja Južnoafričke Republike je zaista objektivnog karaktera. Međutim, budući da je ovoj zemlji zbog njezinih unutrašnjih problema vezanih uz apartheid kao i vanjskih »problema« vezanih uz raspad kolonijalnog i tamponskog sistema u njezinoj neposrednoj blizini i širenja »pritiska« iz zone nezavisnih i nesvrstanih obojenih država (problem »izraelizacije«) kao i problema Namibije, i te kako nužna podrška desničarskih krugova Zapada, moguće je da isticanje njezine geostrateške važnosti od same te države bude svakako i predimenzionirano. Iako je predimenzioniranje geostrateške važnosti Južnoafričke republike za Zapad moguće, neprijeporno da je značenje ove zemlje kao rasističke tvorevine i zemlje koja kontrolira pomorsku vezu između Atlantika i Indika svakako u porastu.

Međutim, odnos Zapada prema Južnoafričkoj republici može biti i uvelike rezerviran i to iz razloga, jer sa svojom ekstremnom rasističkom orijentacijom ova zemlja ipak i suviše odudara od trenda novijih svjetskih društvenih procesa. Pored toga za veze sa Indikom, u uvjetima postojanja jakih i sve jačih flota koji će se razvitak nastaviti, Južnoafrička republika ne mora imati posebnu vrijednost, budući da, iako se nalazi na pomorskom pravcu Atlantik-Indik, ovaj pravac ipak ne predstavlja nikakav uski pomorski prolaz za čiju bi kontrolu Južnoafrička republika kao uporište bila neophodna, a pogotovo ne u uvjetima

Skica 3

SUVREMENI GEOSTRATEŠKI ODNOSI NA AFRIČKOM JUGU (1974/75. GOD.)

1 — pomorski prolaz Atlantik-Indik naročito značajan u vrijeme zatvorenosti Sueskog kanala; 2 — Južnoafrička republika — najvažnije »bijelo« (rasističko) zapadnjačko uporište za kontrolu 1; 3 — demilitarizirana zona Anktartika (od 1959. godine); 4 — ostala važna »bijela« uporišta, ali bez geostrateškog značenja za kontrolu 1 (Rodezija); 5 — glavne vojno-pomorske baze Zapada; 6 — mogućnost korištenja luka od strane sovjetske flote; 7 — francuski otočni posjedi (u Mozambičkom kanalu to su otoci Juan du Novav, Bassas da India i Europa); 8 — britanski otočni posjedi; 9 — otoci Prinac Eduarda koji od 1947. godine pripadaju Južnoafričkoj republici; 10 — najvažnije područje koje više ne pripada geostrateškoj sjeni; 11 — aerodromi izgrađeni od strane SAD za vrijeme II svjetskog rata; 12 — zona američkih stanica za praćenje satelita; 13 — glavni pomorski pravci globalnog značenja koji se mogu kontrolirati iz Južnoafričke republike i francuskih i britanskih otoka; 14 — granica Afričkog juga.

Skica 3

CONTEMPORARY GEOSTRATEGICAL RELATIONS (1974/75.

1 — maritime passage Atlantic-Indian ocean; — 2 South African Republic — the most important while »laager«; 3 — demilitarized zone of Antarctica; — 4 other important white

u kojima je Antarktik demilitariziran (od 1959. godine) što znači, da se nasuprot Južnoafričke republike, i bez obzira na uvjete surove klime, vojno ne može učvrstiti niti jedna nepoželjna svjetska sila. Također zapad ima u bazenu Indika i izravno participirajuće blokovske saveznike (Chagos, Tajland, Perzija) i vojna pomorska i zrakoplovna uporišta zbog čega prisutnost u ovom akvatoriju ne ovisi samo o mogućnostima pristupa sa atlantske ili pacifičke strane. Ali geostrateško je značenje Južnoafričke republike ipak u porastu i to iz više razloga:

1. U Indiku javljaju se novi interesi (SAD planiraju da otok Masirah uz obalu Omana pretvore u jaku zrakoplovnu bazu, što je vezano i uz vojne piletne prema zemljama proizvođačima nafte), a potrebno je kompenzirati i današnju sovjetsku i potencijalnu buduću kinesku »opasnost«.

2. Unatoč Kissingerove izjave (jesen 1974. godine) u Indiji o tome kako »Prevlast, hegemonija, sfere utjecaja predstavljaju historijske anahronizme i moralno i politički su neodrživi...«, ipak je jasno da **teritorijalno sužavanje prostora geostrateške sjene predstavlja — za sada — zakoniti proces**, i da je zadržavanje starih i traženje novih vojnih uporišta posve u okviru te zakonitosti kao i zakonitosti progresivne militarizacije svijeta. Upravo je u tom kontekstu i logično očekivati porast geostrateškog značenja ne samo juga Afrike, nego i drugih ključnih prolaza (Perimska vrata, itd). Iako se danas (u SAD) vrše pokusi na lansiranju iz aviona raketa naoružanih nuklearnim glavama, iako se nuklearne podmornice mogu dovoljno približiti kopnu i pogadati udaljene kontinentalne ciljeve, i stalna će kontinentska uporišta i dalje predstavljati nužnost u globalnim geostrateškim odnosima.

3. Južnoafrička Republika brani u ovom prostoru jednu očito desno — zapadnjačku, rasnu i »bijelu« ideju, baš kao što i Australija brani ideju »bijeke Australije«, zbog čega »zaslužuje« podršku desničarskog Zapada. A pogotovo je to nužno u spomenutim uvjetima u kojima Južnoafrička Republika predstavlja važan faktor kontrole i geostrateško je uporište na pomorskoj vezi između Indika i Pacifika, što će još više biti naglašeno jačanjem sovjetske flote koja sve više dobiva i globalno značenje. Desničarskom Zapadu ovakva su uporišta uvijek bila potrebna — dovoljno je podsjetiti na to da je i Velika Britanija računala sa naseljavanjem Židova u Palestini kao podrškom koju jedna bijela i prozapadnjačka populacija može pružiti u smislu ostvarivanja uporišta pogodnog za osiguranje kontrole Sueskog kanala, ostvarene preko Egipta, Cipra i Palestine.

Karakteristika Južnoafričke Republike kao desničarskog zapadnjačkog uporišta uvelike se dakle temelji i na **uzajamnosti interesa**, to jest — Južnoj je Africi onaj reakcionarni Zapad potreban zbog problema u vezi apartheida i procesa »izraelizacije«, to jest okruženja sa sve novim i nesvrstanim crnačkim državama, ali je ovaj prostor isto tako potreban i tom Zapadu zbog svog enormnog rudnog i energetskog potencijala i spomenute kontrole pristupa Indijskom oceanu. Veze reakcionarnih krugova Zapada došle su naročito do izražaja u studenom 1974. godine kada su SAD, Francuska i Velika Britanija vetirali isključenje Južnoafričke Republike iz organizacije Ujedinjenih naroda. Dakle, ova

strongholds (Rodesia); 5 — main, western naval bases; 6 — soviet port facilities; 7 — french possessions; 8 — British possessions; 9 — Prince Edward Islands; 10 — the most important region not belonging to »geostrategical Shadow«; 11 — airfields built by USA during the second world war; 12 — zone of USA tracking satellite stations; 13 — main sea-lines of global importance that can be controled from South African Republic and French and British islands; 14 — limits of Southern Africa.

uzajamnost interesa važnim je faktorom da se na Južnoafričku republiku od strane imperijalističkog Zapada ne mora vršiti nikakav pritisak u smislu njezine vanjskopolitičke i blokovske orijentacije, čime snage imperijalizma i desnice sa sebe skidaju odium koji bi u odnosu prema ostalom svijetu svakako mogle izazvati.

4. Geostrateška važnost Južnoafričke Republike čije bi isključenje iz organizacije Ujedinjenih naroda bila, prema SAD, »velika strategijska pogreška«, temelji se prije svega na kontroli veze između Indika i Pacifika, što, između ostaloga predstavlja i interes NATO pakta. Infiltracija NATO-a u ovaj prostor moguća je i preko povezivanja ove organizacije sa generalštabovima Rodezije i Južnoafričke republike (o čemu već postoje neke obavijesti) i to za slučaj ostvarivanja nezavisnosti u Mozambiku i Angoli. Značenje kontrole veze između Atlantika i Indika je nezaobilazno zbog čega se nije moguće složiti sa K. Kaundom koji je na IV konferenciji nesvrstanih u Alžiru izjavio kako »Neke zemlje članice NATO-a i sve druge zemlje koje podržavaju gospodstvo manjine čine to radi... tobožnjih strategijskih interesa...«. Razumljivo, ovdje se nikako ne radi o navodnim i tobožnjim, nego zaista stvarnim globalno-geostrateškim interesima; oni su zaista stvarni ako se radi o progresivnoj militarizaciji, ali, dakako, i tobožnji, ako se radi o interesima svjetskog mira i »nužnosti« vojne obrane Zapada u ovom prostoru:

Poslije zatvaranja Sueskog kanala 1967. godine, skretanje tankerske plovidbe oko Rta Dobre Nade i jačanja sovjetske pomorske moći općenito i to najprije u Sredozemlju a onda i u Indiku, značenje je Južnoafričke Republike naglo poraslo. Međutim, treba naglasiti da sa perspektivom ponovnog otvaranja Sueskog kanala, važnost i uloga ove zemlje neće opasti i to iz dvaju razloga — naime, velika tankerska flota i tako ne će moći kroz ponovno otvoreni Sueski kanal (vjerojatno 1975. godine), a zbog nove i lakše mogućnosti pristupa Indijskom oceanu i sovjetske flote, uporišta u Južnoafričkoj Republici dobit će sve veće značenje. Pored toga treba naglasiti da, idući iz Atlantika, Južnoafrička Republika predstavlja zapravo posljednje važnije uporište na pravcu srednji Atlantik — Ascension — Sv. Helena — Diego Garcia (sve u posjedu Velike Britanije), budući da dalje prema istoku, odnosno sjeveroistoku, nema značajnije lociranih zapadnjačkih uporišta s obzirom na činjenicu da Malgaška republika i Mauritius predstavljaju nesvrstane zemlje. Za kontrolu prolaza Atlantik-Indik važno je napomenuti još i to da su i otoci u samom prostoru ovog inače dosta širokog koridora u posjedu Francuske i Velike Britanije (otoci Crozet, odnosno Princa Eduarda), a da je antartičko kopno demilitarizirano od godine 1959.

Geostrateška važnost Južnoafričke Republike kao prostora kontrole jednog važnog pomorskog prolaza rasti će i iz još jednog specifičnog razloga — naime, poslije poraza u kubanskoj krizi očito je da unatoč bitnog jačanja sovjetske flote, koja sve više poprima i globalni karakter, da Sovjetski Savez izgleda ipak više vojno ne može uspjeti u zoni Kariba. To znači da mu kao novi prostor pokazivanja zastave i manifestiranja svoje prisutnosti postaje prije svega Indijski ocean. A osim toga nikako nije moguće ispustiti iz vida i NR Kinu, kojoj bazen Indijskog oceana, kao danas zaista izraziti bazen nesvrstanih zemalja predstavlja prostor gdje je moguća postupna kineska ekonomska i politička infiltracija, što, primjerice, dobro pokazuje izgradnja Tanzam željezničke pruge između obale Tanzanije i unutrašnjosti Zambije. A sve to razumljivo mora biti plaćeno i flotnom prisutnošću. Dakako, u prvi čas izgleda kao da ovaj kineski faktor i ne mora imati veze sa geostrateškim značenjem Južnoafričke Republike.

Međutim, Kina će jednom sve više i izlaziti iz indijskog akvatorija i to ne samo putem Sueskog kanala, a Južnoafrička Republika upravo se i nalazi na jednom od izlaza iz Indijskog oceana.

5. Pored navedenog, geostrateško značenje južne Afrike a isto tako i Australije (to jest njezinog južnog pomorskog pročelja) porasti će i stoga, jer se u nekoj drastičnoj napetoj međunarodnoj situaciji ili sukobu širih razmjera pristupi Indijskom oceanu mogu ipak onemogućiti efikasnim zapriječavanjem bilo u zoni Sueskog kanala, Perimskih vratiju (Bab al Mandab) ili indonezijskog otočja, što, dakle, znači da za pristup Indijskom oceanu ostaju zapravo samo dva zaista sigurna i dovoljno široka pomorska prolaza to jest onaj oko južne Afrike, kao i onaj južnije od Australije i Novog Zelanda. I zato je posve razumljivo da ti prolazi, iako predstavljaju dio svjetskog slobodnog mora, »moraju« ostati u rukama Zapada. I u tom kontekstu, dakle, Južnoafrička Republika ima izuzetno i rastuće značenje. Uostalom, kod Pretorije SAD danas imaju tri stanice za praćenje satelita. Jednom od njih upravlja ministarstvo obrane, a drugima NASA. Vojno-pomorska baza Simonstown iako više nema stacionarnih britanskih jedinica, i dalje pruža potrebne usluge primjerene jednom vojno-pomorskom uporištu.

6. Južnoafrička Republika ima i izuzetno sirovinsko značenje u odnosu na strategijske sirovine (uran, krom, itd.) što znači da će ona i u tom smislu predstavljati trajni interes Zapada.

Moguće je, dakle, zaključiti da će zbog geostrateških i ekonomskih, a Rodezija zbog ekonomskih razloga, Južnoafrička Republika ostati vjerojatno dugotrajni i čvrsti saveznik desničarskog Zapada i njegovo važno uporište na pomorskom pravcu između Atlantika i Indijskog Oceana.

Da bi ispunila sve stvarne ili zamišljene i globalno-geostrateške zadatke i učvrstila svoju regionalnu sigurnost Južnoafrička republika nastoji oko nekoliko ciljeva: prije svega **ona mora održavati što bolje političke odnose sa vladama britanskih konzervativaca i sa natovskom Francuskom** i to iz razloga jer te zemlje raspolažu važnim uporištima na pristupima Južnoafričkoj republici. Tako na britanskom Ascensionu postoji zrakoplovno uporište koje su SAD izgradile još za vrijeme II svjetskog rata, dok britansko Sejšelsko otočje i francuski otoci Comori i Reunion jesu faktor kontrole u prostoru sjeveroistočnije od Južnoafričke republike. Sva ova uporišta zajedno sa Simonstown-om i Durbanom imaju prije svega zadatak da osiguraju naftonosni put za Evropu u uvjetima zatvorenosti Sueskog kanala. Tranzitnoj okokapskoj ruti pogoduje i činjenica što Simonstown raspolaže i najvećim suhim dokovima između Evrope i Singapura. A značenje Južnoafričke republike u cjelini slijedi i iz činjenice da je između Evrope i SAD i Dalekog istoka ovo jedina razvijena zemlja sa modernim vojno-pomorskim bazama, brodograđevnim mogućnostima, modernim aerodromima i centrima za vezu kojima se može kontrolirati sav promet između Afričkog juga i Australije (sjevernije, kontrola se može ostvariti sa Chagos otočja). Za svoju ali i za globalnu sigurnost, jer i Južnoafrička republika je jedan od protukomunističkih bastiona Zapada, ova zemlja smatra da istočnije treba formirati tzv. WIOT (tj. West indian ocean treaty), a zapadnije tzv. SATO (tj. South atlantic treaty organisation),² kao penđant NATO-u. Nakon vojnog dezan-

² U SATO ušli bi svakako, osim Južnoafričke republike, još i Brazil, Argentina i Portugal (zbog Angole). Za novije političke odnose važan je sve jači uzajamni interes između Južnoafričke republike i Brazila, koje se obje zemlje osjećaju ugrožene od sovjetske »opasnosti«.

gažiranja V. Britanije iz zone istočnije od Sueskog kanala organizacija WIOT trebala je služiti kao deterrent sovjetskim, a u krajnjoj liniji i indijskim i kineskim ambicijama u zapadnom sektoru Indika. Zbog obrambenih razloga Južnoafrička republika je 1968. godine uspostavila i radarski zastor oko svojih obala. U razdoblju od 1960. do 1971. godine provela je mnoge obrambene pripreme među kojima treba naročito naglasiti otvaranje vojne baze u Durbanu (1971. godine), a zatim stokiranje nafte i proizvodnju svih vrsta oružja uključujući i raketno (od 1968. god. vrše se uspješni pokusi sa raketama zemlja-zrak). Ali i pored toga značajni su i strani dobavljači oružja (Francuska — za podmornice i zrakoplovstvo). Godine 1965. u Južnoafričkoj republici je proradio i prvi nuklearni reaktor i ova zemlja nije potpisala ugovor o neproliferaciji nuklearnog oružja.

Posebno značenje za globalno-geostrateške odnose ima vojno-pomorska baza **Simonstown**, a također i baza **Durban**. Prema tzv. Simonstown naval base agreement-u (iz 1955. i 1967. godine koji predstavlja obrambeni ugovor između Velike Britanije i Južnoafričke republike). Velika Britanija je predala bazu Južnoafričkoj republici, ali sa time da se ona i dalje iako je odanle povukla svoj stalni vojni kontingent, može služiti tim uporištem u slučaju rata čak i ako Južnoafrička republika ostane neutralna. To stanovište zastupaju i britanski laburisti koji inače pristaju uz embargo na prodaju oružja Južnoafričkoj republici.

Pored same Južnoafričke republike veliko geostrateško značenje na okokapskoj ruti imaju i pomorski pravci sa zapadne i istočne strane Mozambika. Prvi od navedenih pravaca — onaj kroz Mozambički kanal (širok oko 400 km na najužem mjestu) značajan je zbog veza sa naftonosnim područjem Perzijskog zaljeva. Kontrola ovog pravca nekada je bila posvema u rukama Zapada, a oslanjala se ne samo na Južnoafričku republiku nego i portugalski Mozambik, francuske Comore i britanske Sejše. Kontrola ovog kanala bila je važna i u slučaju ekonomskog embarga protiv Rodezije (naročito u odnosu na naftu i to poslije UDI-a³ što, međutim, nije imalo većih praktičnih posljedica s obzirom na to da je snabdijevanje Rodezije moguće i preko Južnoafričke republike. Drugi važan pomorski pravac je onaj usmjeren prema centralnom Indiku, a time i Malčkim vratima i Dalekom istoku. Na ovoj pomorskoj ruti važnu kontrolnu točku predstavlja danas nezavisni (od 1968. godine) i nesvrstani Mauritius sa nešto udaljenijim otocima Agalega, St. Brandon i Rodriguez, kao i francuski Reunion. Značenje Mauritiusa i Reuniona naglo je poraslo od zatvaranja Sueskog kanala (1967. godine), infiltracije sovjetske ribarske flote u ovaj prostor tijekom 1960-tih godina i služnosti u luci Port Luis na Mauritiusu.

³ UDI — Unilateral Declaration of Independence.